POLITIKA HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE

Tento dokument vysvětluje, jak pomáhá politika EU v oblasti hospodářské soutěže zachovávat otevřený a spravedlivý vnitřní trh. Nastiňuje právní základ, hlavní cíle a klíčové nástroje, jimiž jsou: antimonopolní pravidla, kontrola spojování podniků, kontrola státní podpory, pravidla pro služby obecného hospodářského zájmu a novější nástroje pro digitální trhy a zahraniční subvence. Shrnuje i nedávný vývoj a úlohu Parlamentu.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

— Smlouva o Evropské unii (SEU) a Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU): čl. 3 odst. 3 SEU a články 101–109 SFEU stanoví právní základ pro antimonopolní pravidla, analýzu hospodářské soutěže v souvislosti se spojováním podniků a kontrolu státní podpory. Články 14, 37, 93, 106, 114 a 345 SFEU jsou relevantní pro veřejné podniky, služby obecného zájmu a vnitřní trh.

— Nařízení Rady o kontrole spojování podniků (nařízení Rady (ES) č. 139/2004) stanoví rámec EU pro přezkum spojování podniků s významem pro celou EU a prováděcí nařízení Komise (EU) 2023/914 ve znění opravy v prováděcím nařízení Komise (EU) 2024/2776 stanoví procesní pravidla a pravidla oznamování pro kontrolu spojování podniků.

— Nařízení o digitálních trzích (nařízení (EU) 2022/1925) zavádí povinnosti ex ante pro určené strážce přístupu na digitálních trzích.

— Nařízení o zahraničních subvencích (nařízení (EU) 2022/2560) se zabývá narušeními způsobenými zahraničními subvencemi, zejména v oblasti spojování podniků a zadávání veřejných zakázek.

— Protokol č. 26 o službách obecného zájmu a článek 36 Listiny základních práv Evropské unie jsou relevantní pro služby obecného hospodářského zájmu a přístup k základním službám.

CÍLE

Cílem politiky EU v oblasti hospodářské soutěže je chránit proces hospodářské soutěže tak, aby vnitřní trh fungoval pro spotřebitele, podniky i veřejné orgány:

— předcházet kartelům, zneužívajícímu jednání a spojováním podniků narušujícím hospodářskou soutěž, které omezují výběr, zvyšují ceny nebo oslabují inovace,

— zajistit, aby členské státy mohly podporovat legitimní veřejné cíle, aniž by nepatřičně tříštily hospodářskou soutěž na vnitřním trhu,

— reagovat na nová rizika spojená s digitálními platformami, zahraničními subvencemi a průmyslovou politikou a zachovávat při tom právní jistotu,

— podporovat otevřené trhy, hospodářskou efektivitu a dlouhodobý růst v celé EU.

HLAVNÍ VÝVOJ A NÁSTROJE

Politika hospodářské soutěže EU kombinuje tradiční antimonopolní kontrolu a kontrolu státní podpory s novějšími regulačními nástroji. Logika zůstává stejná: podniky by měly soutěžit na základě svých předností a veřejná podpora by měla být povolena pouze tehdy, je-li odůvodněná a přiměřená.

A. Antimonopolní pravidla a zneužívání dominantního postavení

Článek 101 SFEU zakazuje dohody mezi podniky, které omezují hospodářskou soutěž, včetně kartelů. Některé dohody o spolupráci však mohou být stále povoleny, pokud vedou k jasné efektivitě a spotřebitelům poskytují přiměřený podíl na výhodách. Proto jsou v každodenní obchodní praxi i nadále důležité nařízení o blokových výjimkách a související pokyny.

Článek 102 SFEU zakazuje zneužití dominantního postavení. Dominantní postavení není samo o sobě protiprávní, ale podniky, které se v dominantním postavení nacházejí, nesou zvláštní odpovědnost za to, že nebudou nespravedlivě vylučovat konkurenty nebo zneužívat uživatele. Mezi typické problémy patří predátorské ceny, ujednání o vázání výrobků (kdy je prodej jednoho výrobku podmíněn nákupem jiného), upřednostňování sebe sama či odmítnutí dodávek. V roce 2024 Komise revidovala své sdělení o vymezení trhu, čímž aktualizovala klíčový analytický nástroj používaný jak v antimonopolních záležitostech, tak v případech spojování podniků.

B. Kontrola spojování podniků

Nařízení EU o spojování podniků umožňuje Komisi přezkoumat spojení s významem pro celou EU před jejich provedením. Testem je, zda by transakce významně nenarušila účinnou hospodářskou soutěž na vnitřním trhu, konkrétně zda nevytváří nebo neposiluje dominantní postavení. Od září 2023 platí revidovaný zjednodušený postup kontroly spojování podniků a revidovaná prováděcí pravidla, což usnadňuje vyřizování jednoduchých případů.

Přehodnocuje se i politika v oblasti spojování podniků. V roce 2025 zahájila Komise veřejné konzultace o revidovaných pokynech pro spojování podniků a v roce 2026 tento přezkum stále probíhá. Zároveň se v návaznosti na rozsudek Soudního dvora ve spojených věcech Illumina-Grail ze září 2024 změnil právní rámec pro postoupení podle článku 22 nařízení Rady (ES) č. 139/2004. Již nelze použít podlimitní postoupení, pokud není předkládající vnitrostátní orgán příslušný podle vnitrostátního práva. Omezil se tak jeden z dříve používaných způsobů, jak přezkoumat některé akvizice založené na inovacích.

C. Státní podpora, služby obecného hospodářského zájmu a doprava

Článek 107 SFEU zakazuje státní podporu, která narušuje hospodářskou soutěž, pokud ji nelze odůvodnit podle Smluv. Postupem času se tato oblast vyvinula z převážně restriktivní disciplíny v rámec, který rovněž směruje veřejnou podporu ke společným politickým cílům, pokud zůstávají zachovány záruky.

Významnou nedávnou událostí je rámec státní podpory Dohody o čistém průmyslu (CISAF). Uplatňuje se od 25. června 2025 a platí do 31. prosince 2030. Podporuje čistou energii, dekarbonizaci průmyslu a výrobu čistých technologií a ukazuje, jak

je politika hospodářské soutěže stále propojenější s širší agendou EU v oblasti konkurenceschopnosti a odolnosti.

Rovněž byl aktualizován rámec pro služby obecného hospodářského zájmu (SGEI). Revidované rozhodnutí o službách obecného hospodářského zájmu vstoupilo v platnost dne 8. ledna 2026. Vedle toho Komise dne 16. března 2026 přijala nové pokyny pro pozemní a multimodální dopravu a nové nařízení o blokových výjimkách v odvětví dopravy, které členským státům usnadňují podporu některých udržitelných dopravních projektů. Jako další krok v širším procesu zjednodušování rovněž Komise dne 25. února 2026 zahájila veřejnou konzultaci o návrhu nového obecného nařízení o blokových výjimkách.

D. Digitální trhy a zahraniční subvence

Politika hospodářské soutěže se nyní v konkrétních oblastech provádí společně s cílenou regulací ex ante. Nařízení o digitálních trzích se vztahuje na velké platformy, které fungují jako důležité brány mezi podniky a uživateli. Do jara 2026 bylo určeno sedm strážců a 23 hlavních služeb platforem. Akt o digitálních trzích funguje souběžně s články 101 a 102 SFEU, které nenahrazuje.

Další mezeru zaplňuje nařízení o zahraničních subvencích. To poskytuje Komisi nástroje k prošetření podpory narušující hospodářskou soutěž, kterou poskytují státy mimo EU společnostem působícím na vnitřním trhu. Týká se zejména spojování podniků a postupů zadávání veřejných zakázek. Pokyny přijaté dne 9. ledna 2026 objasnily, jak Komise posuzuje narušení a jak uplatňuje ověření vyváženosti, což podnikům poskytuje větší předvídatelnost.

PROSAZOVÁNÍ PRAVIDEL

Ústředním orgánem prosazujícím právní předpisy EU v oblasti hospodářské soutěže zůstává Komise. Nejedná však sama. Pravidla EU uplatňují také vnitrostátní orgány pro hospodářskou soutěž a soudy, zejména podle nařízení o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v článcích 81 a 82 Smlouvy (nařízení Rady (ES) č. 1/2003) a směrnice ECN+ (směrnice (EU) 2019/1). K jednotnějšímu prosazování práva v celé EU napomáhá jejich koordinace prostřednictvím Evropské sítě pro hospodářskou soutěž.

Prosazování pravidel se rozšířilo a Komise nyní uplatňuje nejen antimonopolní pravidla, pravidla pro spojování podniků a pravidla státní podpory, ale i nařízení o digitálních trzích a nařízení o zahraničních subvencích. Důležité nepřestává být ani soukromoprávní prosazování. Při domáhání se náhrady škody u vnitrostátních soudů pomáhá stranám poškozeným protisoutěžním jednáním i nadále směrnice o náhradě škody.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Hlavní úlohou Parlamentu v politice hospodářské soutěže je kontrola výkonné moci. Komisař odpovědný za hospodářskou soutěž vystupuje před Hospodářským a měnovým výborem Parlamentu a Parlament sleduje jak hlavní politické rozpravy, tak dílčí trendy v oblasti prosazování práva.

Parlament rovněž do této oblasti přispívá prostřednictvím zpráv, usnesení a práce výborů v otázkách, jako jsou digitální trhy, průmyslová politika, flexibilita státní podpory či širší dopady politiky hospodářské soutěže na inovace a strategickou autonomii. Ačkoli mnoho právních předpisů v oblasti hospodářské soutěže je stále utvářeno pravidly Smluv a praxí Komise v oblasti prosazování práva, pomáhá Parlament formovat politickou diskusi a posuzovat, zda rovnováha mezi otevřeností, spravedlností a konkurenceschopností nepřestává být přiměřená.

Tento dokument vypracovalo oddělení Parlamentu pro kontrolu správy ekonomických záležitostí a HMU (Hospodářské a měnové unie). Další informace naleznete na internetových stránkách Hospodářského a měnového výboru.

Santiago IGLESIAS ESCUDERO
04/2026